

Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут права та психології
Кафедра теоретичної та практичної психології

Психологія національної безпеки

*Збірник тез науково-практичної конференції
з міжнародною участю
25 квітня 2017 року*

Львів – 2017

УДК 159,9
ББК 88
Пс 86

Друкується за рішенням
кафедри теоретичної та практичної психології
Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
протокол №10 від 31 березня 2017 р.

«Психологія національної безпеки»

Наук.-практ. конф. з міжнародною участю (2017; Львів)

Збірник тез науково-практичної конференції з міжнародною
участю «Психологія національної безпеки», 25 квітня 2017 р. [Текст]
– Львів: «СПОЛОМ», 2017. – 196 с.

Бібліогр. в канці ст.

Упорядник:

М.Й. Варій (д-р псих. н., проф.)

Відповідальний за підготовку до друку О.М. Лозинський (ст. викл.).

Матеріали друкуються в редакції авторів. За дотримання авторських прав,
достовірність інформації, коректність висновків відповідальність несуть автори.
Редколегія може не погоджуватися з ідеями авторів статей.

ISBN 978-966-919-253-0

© НУ «Львівська політехніка», 2017.
© Кафедра теоретичної та практичної психології ІНПП, 2017.
© В-во «СПОЛОМ», 2017.

Марушка Вікторія, Алмаші Світлана. Проблеми формування самооцінки підлітка	106
Матіко Марія, Алмаші Світлана. Психологічний аналіз труднощів у діяльності і спілкуванні школярів при переході з початкової школи в основну	108
Миронець Сергій. Особливості формування професійно-психологічної готовності фахівців міжнародних гуманітарних місій	112
Москалець Віктор. Віра в Бога як фактор почування екзистенційної безпеки.....	114
Новікова Жанна. Роль взаємодопомоги у формуванні безпечного простору особистості	116
Олійник Алла. Життєдайність релігійного сенсу існування.....	118
Панасюк Надія. Профілактика емоційного вигорання серед студентів	123
Панасюк Надія, Бойко Анастасія. Психологічні механізми упередженого ставлення до вимушених переселенців зі Сходу та Криму	125
Поклад Ірина. Арт-терапія як засіб актуалізації ресурсів особистості до збереження психологічного здоров'я.....	128
Поліщук Валерій. Корупційне повсякдення, або 10 суспільних причин байдужого ставлення до корупції.....	130
Поліщук Світлана. Психологічний супровід молодших школярів: з досвіду реалізації проекту	133
Попович Богдана, Алмаші Світлана. Причини та види подружніх конфліктів	135
Радчук Галина. Орієнтири розбудови сучасної освіти з позиції синергетики.....	138
Рапковська Ілона. Професійне вигорання педагога та шляхи його подолання як важливий напрям роботи психолога в школі.....	140
Романець Зоя. Екзистенційно-психологічні фактори релігійного сектантства.....	142
Рутар Степан. Проблеми деоліархізації в Україні	145
Савка Ірина. Психотерапія посттравматичних розладів.....	147
Сватюк Оксана, Живко Зінаїда. Зростання ролі психологічної безпеки у соціальній сфері системи	150
Семенів Наталія. Міжетнічні взаємини і національна безпека: виклики сучасності	152
Сингаївська Ірина. Використання клубного формату для профілактики професійного вигорання викладачів ВНЗ	154
Сіткар Віктор. Психологічна безпека особистості дитини крізь призму субкультури on-line спілкування.....	156
Сибірна Рома, Сибірний Андрій. Особливості поведінки працівника поліції в надзвичайних ситуаціях.....	158
Собко Катерина. Прояви етнічної толерантності у структурі міжособистісної взаємодії студентського середовища	160
Степура Євгеній. Проблема психологічних чинників невдалих рішень	162
Сулятицький Іван, Барабаш Мирослав. Соціопсихологічні засади світоглядних цінностей сучасного захисника України.....	164
Суший Олена. Психосоціальні та інституційні чинники національної небезпеки у новітніх українських реаліях.....	166

зміна традиційного родинного статусу жінки (протилежними полюсами цієї зміни є повна економічна самостійність жінки і синдром домогосподарки) [5].

Отже, важливою причиною конфліктних ситуацій у родині є відсутність сприятливої психологічної атмосфери, яка б забезпечувала реалізацію емоційних потреб особистості, зокрема у знятті напруження, викликаного навчанням, працею, вирішенням проблем, забезпеченні взаєморозуміння, взаємної допомоги та підтримки. Тоді сім'я, не справляючись із реалізацією своєї рекреаційної та психотерапевтичної функції, у свою чергу, стає джерелом додаткового психічного напруження, травмуючим чинником життєдіяльності особистості. Якщо серед членів сім'ї є конфліктна особистість, то зрозуміло, що досягти сприятливої атмосфери, сімейної злагоди шляхом урегулювання конфлікту буде надзвичайно важко. На кожному етапі розвитку сім'ї як соціальної системи домінують різні види сімейних проблем, які генерують суперечності та конфлікти. Групу високого ризику становлять молоді сім'ї, які переживають процес формування спільних норм, поглядів і цінностей, який сам по собі є нелегким, тим більше в сучасних складних соціально-економічних умовах, а тому характеризується високим рівнем конфліктності. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в емпіричному дослідженні психологічних аспектів конфліктності подружжя.

Література:

1. Андреева Т.В. Психология современной семьи. Монография. / Т.В. Андреева – СПб.: Речь, 2005. – 436 с.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н.В. Гришина. – СПб: Питер, 2012. – 464с.
3. Дружинін В.М. Психологія сім'ї. / В.М. Дружинін - М.: КСП, 3 вид. 2008.
4. Сисенко В.А. Брачно-семейная адаптация, ее характер и содержание // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 245.
5. Поліщук В.М Психологія сім'ї / В.М. Поліщук, Н.М. Ільївна, С.А. Поліщук та ін.; - Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 239 с.

Тези надійшли 20 березня 2017 р.

Радчук Галина.

Орієнтири розбудови сучасної освіти з позиції синергетики

Сьогодні перед освітньою теорією і практикою ставиться важливе завдання – осмислити динамічні зміни в суспільстві, науці і культурі, зробити вибір щодо ціннісних орієнтирів розвитку та перетворення освітньої сфери. Справді, сьогодні, як ніколи, потрібен цілісний трансдисциплінарний погляд на освіту. Важливо враховувати динаміку і механізми самоорганізації суб'єктів освітнього простору, єдність навчання і виховання, освіту цілісної креативної особистості.

Синергетику визначають як науку, яка вивчає, пояснює, прогнозує процеси самоорганізації складних систем у їх русі від хаосу до порядку і від порядку до хаосу (В.Г.Буданов, С.М.Каган, О.М.Князева,

Г.Л.Тульчинський та ін.). На відміну від усіх попередніх наукових картин саме у синергетичній картині світу вихідним пунктом є змінюваність, процесуальність, становлення нового цілого, – тобто, все те, що характеризує процеси самоорганізації, котрі відбуваються у нелінійних середовищах.

Синергетика особистості, комунікації, середовищних феноменів дозволяє інакше підійти до процесів становлення цілісної особистості. Відтак, синергетичний підхід до освіти може бути базовим для вирішення багатьох проблем. Розгляд освітнього процесу через призму синергетики привів до виникнення нової науки – педагогічної синергетики (А.Є.Балобанов, В.С.Кульневич, С.П.Курдюмов, В.С.Луцай, Л.О.Мікешина, Г.О.Нестеренко, О.Є.Остапчук, О.В.Плахотнік, І.П.Смирнов та ін.). Врахування синергетичного принципу самоорганізації відкритих систем розширює можливості аналізу моделювання освіти, створює найоптимальніші умови для її системного осмислення.

Таким чином, у контексті методології синергетичної парадигми центр дослідження і моделювання освітніх систем зміщується в сторону внутрішніх механізмів розвитку, іманентних для освітніх систем. Програма становлення й розвитку освітніх систем поряд із соціальною (зовнішньою) організацією передбачає внутрішні механізми, що здатні реагувати на набір флуктуацій, які виводять систему із рівноваги, на ту внутрішню умову акумулювання енергії, що й забезпечує освітнім системам здатність до розвитку, визначає стан-атрактор та підсумок самоорганізації системи. Саме ці потенції методології синергетичної парадигми, на нашу думку, дозволяють подолати основні суперечності усталених підходів, узгодивши їх в цілісне бачення шляхів вирішення проблем розвитку і трансформації системи освіти загалом та вищої освіти зокрема.

Окрім того, через призму синергетичного бачення розглядають сутність особистості, що включена в цілісну систему освіти. Особистість є складною, відкритою, дисипативною, нелінійною системою сутнісних сил, тому застосування принципів синергетики для дослідження її буття є цілком правомірним. При цьому найважливішими цінностями сучасної освіти виступають такі універсальні людські цінності, як свобода і творчість. Свобода, як можливість діяти при відсутності зовнішнього цілеспрямування, і творчість, як діяльність людини зі створення нових якостей, знань, смислів, стають базовими аксіологічними вимірами освіти.

Важливо підкреслити, що, з позиції теорії педагогічної синергетики, смисл і значення принципово не можуть бути повідомлені учневі (чи студентові) у готовому вигляді, дані ззовні, а вимагають внутрішньої самоорганізації. Саме знання не тотожне ні предмету, ні знаку, за допомогою якого позначається предмет. Це те, що притаманне переживанню, воно ідеальне і завжди є ставленням до предмету, але не є сам предмет.

Педагогічна синергетика актуалізує необхідність розробки нової парадигми освіти, яка дозволяє перейти від процесу наповнення учня певним мінімумом знань, засвоєння освітнього стандарту, до його

занурення у проблеми взаємостосунків людини з природою і суспільством.

Згідно з методологією синергетики, шлях пізнання повинен бути таким же відкритим. Інакше відтворення навчального предмету у свідомості людини буде спотвореним, збідненим, редукованим. Навчання – це не передача знань від однієї людини до іншої, це – нелінійна ситуація відкритого діалогу, прямого і опосередкованого синергійного зв'язку. У результаті виникає збагачене освітнє середовище з поліваріантним вибором, що живе за своїми синергетичними законами, законами самоорганізації і креативного динамічного хаосу, який породжує нові смисли, цінності та творчі імпульси. Свідомість, яка самоорганізується, при створенні сприятливих освітніх умов, володіє набагато більшим творчим потенціалом, ніж свідомість, яка формується «за необхідністю» стандартами, що задаються ззовні.

Особливого значення набувають указані вище тези для вирішення проблеми створення сприятливого освітнього середовища щодо становлення особистості, орієнтуючись не на жорстко визначену систему дій, а на гнучке зовнішнє ініціювання, котре виступає спонукою до внутрішнього розгортання сутнісних сил особистості через організацію розвивального простору, побудованого як діалогічна взаємодія усіх суб'єктів освітнього процесу.

Висновок. Проведений аналіз показує, що сучасна наука розглядає синергетику і як наукову парадигму, і як загальнонаукову теорію, і як конкретно-наукову теорію різних наук, у тому числі педагогіки та психології. Орієнтація на ідеї та принципи синергетики необхідна як атрибут нового способу мислення, постановки та розв'язання дослідницьких та практичних завдань при вивченні і перебудові складних динамічних процесів сучасної освіти.

Тези надійшли 9 березня 2017 року

Рашковська Ілона.

Професійне вигорання педагога та шляхи його подолання як важливий напрям роботи психолога в школі

Проблема стресів, пов'язаних з роботою, які призводять до професійного вигорання, професійної деформації спеціалістів є дуже актуальною в наш час. Розробку проблеми професійного вигорання знайшла знаходимо в роботах як зарубіжних так й вітчизняних психологів. Вивченням структури професійного вигорання займалися у своїх Л.М. Карамушка, С.Д. Максименко, методи його діагностики виклали В.В. Бойко, Н.Є. Водоп'янова. Особливості саме професійного вигорання описують Г.І. Каплан, Г.Е. Робертс, В.Є. Семеніхіна, Б. Вайт, Р. Сміт. Професійний стрес, окремі вияви синдрому професійного